

Književne novosti

A. Aškerc: Mučeniki. Slike iz naše protireformacije. V Ljubljani 1906. Založil L. Schwentner. Cena 3 K.

Nekaj prav posebnega v našem slovstvu je ta knjiga, in kdor se nameri nanjo, vsak se ustavi ob njej. Že ta slika na čelu! Lepa ni in všeč morda ni nikomur, ali svoj posel opravlja izborno; da bi bila komu baš všeč, na to tudi ni preračunjena. In vsebina? „Lepa“ v tistem nejasnem in v zavesti vendar jasnem splošnem pomenu morda niti ne namerava biti in docela všeč je ne vem komu, ali svoj posel opravlja izborno. Učinkuje pač najprej dvostruko, pozitivno in negativno: tu zbuja, nemara namenoma, gnev in ostro obsodbo, tam glasno pritrdjevanje; a vmes zbuja, ne namenoma, indiferentno ravnodušnost, in ta je napram Aškerčevim delom nekaj novega.

Vse to je v značaju knjige. Markantna osebnost, kakršna je Aškerčeva, poriva ob vsakem nastopu voz načel za korak dalje. Tako se mi je ob tej knjigi vrivalo načelno vprašanje o razmerju med pesništvom in med ognjevitim prepričanjem, ki bi ga najbolje imenoval entuziazem. Po Platonovem mnenju pesnijo vsi pesniki v nekem entuziazmu, ne popolnoma se zavedajoč dogodkov v svoji duševni delavnici; zato obsoja Platon pesnike kot nezavestne blodilce. Tako je lahko pisal velmož, ki je imel sam pesniški dar kakor malokateri zemljan; mi bomo seveda rekli, da pesem brez entuziazma ne greje. — Zdaj pa obrnimo razmerje: je li kak entuziast tudi pesnik? In so li njegove entuziastne besede tudi poetične? Morda so, morda ne. To je odvisno od predmeta, ki navdušuje, in od nastopa dotičnikovega. Kritik F. Salten stavi entuziaste in pesnike v ostro nasprotje, govoreč o Berti Suttnerjevi, entuziastni apostolici miru. O njeni knjigi „Proč z orožjem“ pravi, da na njej ni hvale vredno nič, ne umetnost, ne lepota, ne obrazovalnost, ne jezik, v največji meri pa prepričanje in entuziazem; taka knjiga bi pravzaprav ne smela pripadati slovstvu, ne umetnosti, ampak le ideji; tista knjiga je prišla le propagandi na pomoč kot krepka zaveznica in brhka agitatorica.

Nehote mislim na to knjigo ob Aškerčevih „Mučenikih“; razlik je seveda premnogo, a vendar se mi zdi, da bi Aškerčevo delo kot — ne morem drugače reči — agitatorna knjiga našla več naklonjenih sodnikov nego kot literarna prikazen. S tega stališča bi se na pr. dalo opravičiti, da so v njo sprejete pesmi kakor „Ilija pred Jurjevim kloštrom“, v kateri se izkaže tristo „junakov“ s tem, da so „jeli meso in pšenični hleb, v kleti se vinca napili“, ali pesem „Stopistran in hudič“, ali prva polovica pesmi „Flerič“, ali „Jezuitov spremljevalec“ (= hudič), ali „Kmet Zagorjan in kelih“, kjer kmet, na smrt bolan, pokliče protestantskega duhovnika zato, ker ne prinese samo hleba, ampak tudi kelih dobrega vina, ali „Trije sodi“, ki so napolnjeni s knjigami. — Te in take pesmi in misli bi na pr. pred prostim ljudstvom, ki ljubi take groteskne, na robato stran zasukane domislice, kot agitatorno sredstvo več zalegle nego najtemeljitejše dokazovanje in najpoetičnejše pesmi, osobito ako bi kaj takega govoril kdo z živo besedo. — V pričujoči knjigi pa to nekoliko kvari splošni vtisk.

Računati je torej s sedanjo individualnostjo našega pesnika; na zunaj hoče nastopati, kakor bi bil le entuziast, a v srcu je le pesnik. To dvojje se bori v njem